

**CONTRIBUȚIE LA BIBLIOGRAFIA ROMÂNEASCĂ MODERNĂ:
ABECEDARIU ROMANESCU (BLAJ, 1870)**

GORDÁN EDINA

Biblioteca Documentară „Bethlen Gábor” Aiud

FLORIN BOGDAN

Muzeul Național al Unirii Alba Iulia

De-a lungul timpului, indiferent de arealul geografic, o parte însemnată a bibliotecilor s-a format în jurul unor mănăstiri sau al unor instituții de învățământ. Principala sursă de creștere a bibliotecilor a fost donația, achiziția de carte fiind întâlnită destul de rar din cauza lipsei fondurilor (nu avem în discuție bibliotecile particulare ale unor personalități din diverse domenii create prin achiziția de carte). În spațiul transilvan sunt cunoscute biblioteci aparținând unor instituții de învățământ: biblioteca Institutului Teologic Romano-Catolic din Alba Iulia, cea a Colegiului Reformat din Târgu-Mureș, a Gimnaziului Evanghelic din Sighișoara etc.

Un astfel de caz este și cel al actualei Biblioteci Documentare „Bethlen Gábor” din Aiud, ale cărei origini trebuie să le căutăm în secolul al XVII-lea. Deși astăzi biblioteca funcționează în continuare în clădirea Colegiului Național „Bethlen Gábor” din Aiud, ea aparține Eparhiei Reformate din Ardeal. Moștenește tradiția și, implicit, fondul de carte care a constituit biblioteca instituției de învățământ fondată de principele Transilvaniei în secolul al XVII-lea și strămutată de la Alba Iulia la Aiud.

Cunoscută în general pentru colecția de incunabule, manuscrise și tipărituri vechi maghiare, ea este păstrătoare și a unor exemplare de carte românească veche și modernă. Din categoria vechilor tipărituri românești, 12 la număr, amintim existența unor titluri ca: *Octoih* (București, 1720), lucrarea lui Nicolae Mavrocordat, *Despre datorii* (Leipzig, 1722), cele ale lui Dimitrie Cantemir, *Geschichte der Osmanischen Reichs* (Hamburg, 1745) și *Beschreibung der Moldau* (Frankfurt și Leipzig, 1771), *Teologia morală* a lui Samuil Micu (Blaj, 1796), *Logica* (Buda, 1799), *Ortographia Latino-Valachica* a lui Ștefan Körösi (Cluj, 1805), *Vocabularul nemțesc și românesc* al lui Ioan Molnar Piuariu (Sibiu, 1822), *Lexiconul* (Buda, 1825), dar și foi volante apărute la Blaj și Sibiu.

Ceva mai multe sunt tipăriturile moderne, cele apărute după anul 1830, 14 exemplare; o mare parte a acestora sunt manuale utilizate în școlile din Transilvania în a doua jumătate a secolului al XIX-lea: *Gramatică românească* (Sibiu, 1853), *Culegeri de tot felul de scrisoare* (București, 1855), *Elemente de fizica* (Blaj, 1864), *Abecedariu romanescu* (Blaj, 1870), *Legendariu pentru clasa elementaria* (Blaj, 1871), *Legendariu romanescu* (Buda, 1871), *Manual*

de conducere în instruirea limbii materne (Buda, 1872), *Manualul de exerciții gramaticale* (Buda, 1872) sau *Exerciții practice pentru învățarea limbii maghiare* (Blaj, 1884).

Dintre titlurile amintite ne-a atras atenția *Abecedariu românesc* tipărit la Blaj în anul 1870, cu titlul complet: *ABECEDARIU // ROMANESCU // cu // litere strabune și cirili // în două părți // pentru // deprinderea pruncilor la cetire, împreună // cu rogatiuni și învățătura creștinească. // Proprietatea tipografiei. // prețiu 10 cr. v. a. // BLASIU 1870. // Cu tipariul Seminarului*. Volumul, de mici dimensiuni – doar 32 de pagini –, este de format în 8° (18 x 11 cm), tipărit cu negru, pe o coloană, cu alfabet latin (primele 22 de pagini) și chirilic (ultimele 10 pagini, respectiv 23-32). Din gama ornamentelor tipografice amintim câteva inițiale și frontispicii. Oglinda paginii este de 13,3 x 8,5 cm.

Căutarea titlului inițiată în *Bibliografia românească modernă (1831-1918)* a oferit o surpriză, titlul nefiind repertoriat! În schimb, bibliografia cunoaște o ediție a acestei lucrări apărute tot la Blaj în anul 1869¹. Respectiva ediție este cunoscută și în literatura de specialitate², exemplarul se păstrează în colecțiile Bibliotecii Centrale Universitare „Lucian Blaga” din Cluj-Napoca³. Foile de titlu ale celor două ediții sunt aproape identice, fiind sesizate mici diferențe în text, pe lângă anii diferiți de tipărire; foaia de titlu a ediției 1869 are următorul conținut: *ABECEDARIU // ROMANU // cu // litere strabune și cirili // în două părți // pentru // deprinderea pruncilor la cetire, împreună // cu rogatiuni și învățătura creștinească. // Proprietatea tipografiei. // prețiu 10 cr. v. a. // Blasiu 1869. // Cu tipariul Seminarului*. O altă diferență constă în dimensiunea caracterelor utilizate la tipărirea textului *Proprietatea tipografiei*, caractere ușor mai mari în cazul ediției din 1869.

În ceea ce privește exemplarul păstrat în colecțiile Bibliotecii Documentare „Bethlen Gábor” din Aiud, acesta are următorul cuprins: p. 1 – titlul, p. 2 – *Rogațiunea S. Maximu*, p. 3 – *Partea I. Cu litere strabune / straine / numai vocali*, p. 4 – *numai consunatorie / Compunerea vocalilor în diftongi proprii și improprii / Compunerea consunatoriilor cu vocali și cu sene în silabe și cuvinte*. a) *Una vocale cu una consunatorie*, p. 5 – b) *Una consunatorie cu una vocale*, p. 7 – c) *Una consunatorie și două vocali* / d) *Una vocale între două consunatorii*, p. 8 – e) *Do două consunatorii și una vocale* / f) *cu à și â*, p. 9 – g) *cu è ê / h) cu î și û / i) Alte împreunății*, p. 10 – j) *[!] Cuvinte de două silabe* / k) *Cuvinte de trei silabe*, p. 11 – l) *Cuvinte de patru și mai multe silabe*, p. 12 – m) *dăceri scurte*, p. 13 – *În nu-me-le Ta-ta-lui ... (urmează rugăciunea Împărate*

¹ BRM I, nr. 132.

² Mărza, Rus 2004, p. 29.

³ Cota CUCCL 114063. Mulțumim pe această cale domnilor Valentin Orga și Ionuț Costea, care ne-au permis cercetarea exemplarului aflat în colecțiile bibliotecii clujene.

ceresc), p. 14 – *Rogatiunea Domnului (rugăciunea Tatăl nostru) / Inchinatiunea angeresca (Născătoare de Dumnezeu...)*, p. 15 – *Simbolu-lu credentiei*, p. 16 – *Învetiatura crestinésca*, p. 21 – *Cerulu*, p. 22 – *Dîlele și lunele anului*, p. 23 – *Partea a II. / Slovele cele mari / Slovele cele mici / Slovele versuitórie / Diftongi*, p. 24 – *versuitórie cu neversuitórie*, p. 25 – *Neversuitórie cu versuitórie*, p. 26 – *Neversuitórie cu Diftongi / Dóue neversuitórie cu o versuitória*, p. 27 – *Dóue neversuitórie cu diftongi / Intre dóue versuitórie o neversuitoria*, p. 28 – *Intre dóue neversuitórie o versuitoria*, p. 29 – *Cuvinte mai scurte*, p. 30 – *Zeace Precepte ale lui D[u]mnezeu*, p. 31 – *Cinci Precepte ale Sf[i]nteii Beseareci / Șapte Sacramente ale Sf[i]nteii Beseareci*, p. 32 – *Trei Sfaturi ale Domnului Hristos / Patru Fapte bune ... / Capătu*.

Comparând cuprinsul celor două ediții, am descoperit că textul este aproape identic (există unele înlocuiri de litere și/sau cuvinte), mici deosebiri se constată și la ornamentică: la pagina 12 în ediția din 1869 este un mic ornament, înlocuit în ediția din anul următor cu o linie simplă; mai diferă frontispiciile utilizate la paginile 13, 16 și 21.

Apariția unei noi ediții a *Abecedarului* cu ambele tipuri de litere, atât latine, cât și chirilice, în anul imediat următor ediției din 1869 nu poate însemna decât faptul că prima ediție fie a avut un tiraj limitat și nu mai existau exemplare, fie exemplarele utilizate de elevi în anul școlar 1869-1870 s-au uzat atât de mult, încât erau necesare exemplare noi pentru generația următoare de elevi.

Identificarea exemplarului din colecția bibliotecii aiudene completează informațiile cunoscute cu privire la acest titlu, dar, în același timp, contribuie și la o mai bună cunoaștere a activității tipografiei de la Blaj, dar și a învățământului românesc din Transilvania celei de-a doua jumătăți a secolului al XIX-lea, în special a celui greco-catolic.

Contribution to Modern Romanian Bibliography: *Abecedariu Romanescu (Romanian Primer)* (Blaj, 1870)

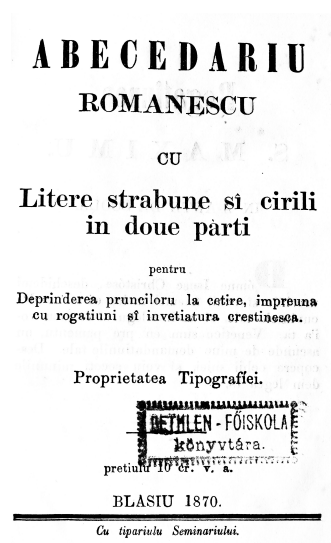
ABSTRACT

The Reference Library „Bethlen Gábor” from Aiud occupies a special place among reference libraries from current Transylvania. Subordinated to the Reformed Eparchy of Transylvania, the library from Aiud houses numerous bibliophile assets on its shelves: manuscripts, incunabula, old printings. A special place is occupied by the Romanian books, both old and modern, a collection encompassing 28 titles (14 old printings and equally modern).

Extremely interesting is the copy of *Abecedar (Primer)* printed in Blaj, in 1870, copy unidentified by specialised bibliographies and tackled in this study. The paper is a contribution to knowledge of the activity of the printing house in the service of the Greek-Catholic Church and schools from Blaj, in the second half of the XIXth century, but also to the cultural history of Transylvania from the remembered period.

List of illustrations

- Fig. 1 – *Abeceedar (Primer)* (Blaj, 1869), title page
 Fig. 2 – *Abeceedar (Primer)* (Blaj, 1870), title page
 Fig. 3 – *Abeceedar (Primer)* (Blaj, 1869), page 12
 Fig. 4 – *Abeceedar (Primer)* (Blaj, 1870), page 12
 Fig. 5 – *Abeceedar (Primer)* (Blaj, 1869), page 13
 Fig. 6 – *Abeceedar (Primer)* (Blaj, 1870), page 13
 Fig. 7 – *Abeceedar (Primer)* (Blaj, 1869), page 16
 Fig. 8 – *Abeceedar (Primer)* (Blaj, 1870), page 16
 Fig. 9 – *Abeceedar (Primer)* (Blaj, 1869), page 21
 Fig. 10 – *Abeceedar (Primer)* (Blaj, 1870), page 21
 Fig. 11 – *Abeceedar (Primer)* (Blaj, 1870), page 23
 Fig. 12 – *Abeceedar (Primer)* (Blaj, 1870), page 32
 Fig. 13 – Table with differences between Blaj editions of *Abeceedar (Primer)* from 1869 and 1870

Fig. 1 – *Abeceedar* (Blaj, 1869), foaia de titluFig. 2 – *Abeceedar* (Blaj, 1870), foaia de titlu

— 12 —

m) dîceri scurte.

A-p'a cu-ra.
 Bo-ulu tra-ge.
 Că-ne-le la-tra.
 Do-rulu e ma-re.
 Êr-b'a e ver-de.
 Frun-di'a ca-de.
 Gu-r'a vor-be-sce.
 Ho-r'a su-na.
 Ju-ra-men-tu-lu lé-ga.
 Lu-n'a lu-mi-né-za.
 Ma-rea nu cu-ra.
 Nu-tre-tiulu e fo-lo-si-toriu.
 Pe-sce-le in-nó-ta.
 Rî-tulu in-ver-die-sce.
 Som-nulu a-ju-ta sî stri-ca.
 Tur-tu-ré-u'a ge-le-sce.
 Um-br'a fu-ge de só-re.
 Vol-bu-r'a se in-tin-de.
 Za-gra-bi'a e ce-ta-te.

Fig. 3 – *Abecedar* (Blaj, 1869), pagina 12

In nu-me-le Ta-ta-lui, sî alu Fi-iu-lui, sî alu Sân-tu-lui Spi-ritu.

Im-pe-ra-te ce-re-scu man-ga-i-to-riu-le, Spi-ri-tulu a-de-ve-ru-lui, ca-re-le pre-to-tin-di-ne-a es-ti, sî tó-te le pli-ne-sci, vi-sti-ic-riulu bu-na-tă-tî-lo-ru, sî da-ta-to-riu-le de vi-é-tia vi-na sî te sa-la-siu-e-sce in-tru noi, sî ne cu-ra-tie-sce pre noi de tó-ta spur-ca-tiu-ne-a, sî man-tu-e-sce bu-nu-le su-fle-te-le nó-stre.

S. Domnedieule, S. tare, S. fora de mórte, indú-ra-te spre noi.

Prea sánta Treime, indú-ra-te spre noi. Dómné curatiesce pecate-le nóstre. Dispunatoriule iérta foradelegile nóstre. Sánte, cercetéza sî vindeca nepotentiele nóstre pentru numele teu.

Marire Tata-lui, sî Fi-iu-lui, sî Spi-ritu-lui Santu.

Sî acumu sî pururea sî in vecii veci-loru. Aminu.

Fig. 5 – *Abecedar* (Blaj, 1869), pagina 13

— 12 —

m) dîceri scurte.

A-p'a cu-ra.
 Bo-ulu tra-ge.
 Că-ne-le la-tra.
 Do-rulu e ma-re.
 Êr-b'a e ver-de.
 Frun-di'a cade.
 Gu-r'a vor-be-sce.
 Ho-r'a su-na.
 Ju-ra-men-tu-lu lé-ga.
 Lu-n'a lu-mi-né-za.
 Ma-rea nu cu-ra.
 Nu-tre-tiulu e fo-lo-si-toriu.
 Pe-sce-le in-nó-ta.
 Rî-tulu in-ver-die-sce.
 Som-nulu a-ju-ta sî stri-ca.
 Tur-tu-ré-u'a ge-le-sce.
 Um-br'a fu-ge de só-re.
 Vol-bu-r'a se in-tin-de.
 Za-gra-bi'a e cetate.

Fig. 4 – *Abecedar* (Blaj, 1870), pagina 12

In nu-me-le Ta-ta-lui, sî alu Fi-iu-lui, sî alu Sân-tu-lui Spi-ritu.

Im-pe-ra-te ce-re-scu man-ga-i-to-riu-le, Spi-ri-tulu a-de-ve-ru-lui, ca-re-le pre-to-tin-di-ne-a es-ti, sî tó-te le pli-ne-sci, vi-sti-ic-riulu bu-na-tă-tî-lo-ru, sî da-ta-to-riu-le de vi-é-tia vi-na sî te sa-la-siu-e-sce in-tru noi, sî ne cu-ra-tie-sce pre noi de tó-ta spur-ca-tiu-ne-a, sî man-tu-e-sce bu-nu-le su-fle-te-le nó-stre.

S. Domnedieule, S. tare, S. fora de mórte, indú-ra-te spre noi.

Prea sánta Treime, indú-ra-te spre noi. Dómné curatiesce pecate-le noastre. Dispunatoriule iérta foradelegile nóstre. Sánte, cercetéza sî vindeca nepotentiele nóstre pentru numele teu.

Marire Tata-lui, sî Fi-iu-lui, sî Spi-ritu-lui Santu.

Sî acumu sî pururea, sî in vecii veci-iloru. Aminu.

Fig. 6 – *Abecedar* (Blaj, 1870), pagina 13

— 16 —

Tata-lu ése, cel'a ce împreuna cu Tata-lu
și cu Fiul-lu este închinatu și maritu, ca-
re-le a graitu prin profeti. Intru un'a, sânta,
catolica, și apostolica Beséreca. Martu-
risescu unu botezu, intru iertarea pecatelor.
Asteptu învierea mortiloru, și viétii vécului
ce va se fia. Aminu.

I N V E T I A T U R A
crestinésca.

Intrebare. Cine a facutu lumea?
Răspunsu. Domnedieu.
Intr. Din ce a facutu Domnedieu lumea?
R. Din nemică.
Intr. Câti Domnediei sunt?
R. Numai unulu.
Intr. Câte fecie sunt în Domnedieire?
R. Trei, și aceste trei fecie sunt unu
Domnedieu adevăratu.
Intr. Cumu se numescu aceste trei fecie?
R. Tatalu, Fiulu, Spiritulu Sântu.
Intr. Care facia dintru aceste este mai mare?
R. Un'a că și alt'a.

Fig. 7 – *Abecedar* (Blaj, 1869), pagina 16

— 21 —

R. Cugetarea, cuventulu, și lucrarea,
care în sene sunt vrednice de lauda și în-
a-ânte lui Domnedieu placute, precumu a
face cruce, a te rogă lui Domnedieu, a postî,
a dá milostenia pentru Domnedieu, și er'
a crede în Domnedieu, a speră (nadesdui), și
pre Domnedieu și pre deapropole alu iubi.
Intr. Cumu se face cruce?

R. Cruce se face asia: împreunămu cele
trei degete de în a-ânte a mânei derépte, și
stringundu cele mai de pre urma doue de-
gete catră palma: punemu mân'a antâiu în
frunte, apoi în pieptu, a treia în umerulu
celu deréptu, a patr'a în celu stingu dicându:
In numele Tatalui + și alu Fiului + și alu
Spiritului sântu + Aminu.

C E R U L U.

Déca cautâmu în susu, vedemu o
bolta veneta frumósa, care se numesc ceru.
Diu'a vedemu pre densulu sórele luminandu,
nóptea lun'a și nenumerate stele.

Sórele lumina și incaldiesce pamentulu.
Fara lumina nu aru poté ómenii și vitele
se traésca și se crésca. Inca nece plantele
nu potu fi fara lumina. Plantele cari cresc
la umbra s'au intru întunerecu sunt fara
potere, și nece inflorescu nece potu face fructuri.

Fig. 9 – *Abecedar* (Blaj, 1869), pagina 21

— 16 —

Tata-lu ése, cel'a ce împreuna cu Tata-lu
și cu Fiul-lu este închinatu și maritu, ca-
re-le a graitu prin profeti. Intru un'a, sânta,
catolicéscă, și apostolicéscă Beséreca. Martu-
risescu unu botezu, intru iertarea pecate-lor.
Asteptu învierea morti-lor, și viétii vécu-
lui ce va se fia. Aminu.

I N V E T I A T U R A
crestinésca.

Intrebare. Cine a facutu lumea?
Răspunsu. Domnedieu.
Intr. Din ce a facutu Domnedieu lumea?
R. Din nemică.
Intr. Câti Domnediei sunt?
R. Numai unulu.
Intr. Câte fecie sunt în Domnedieire?
R. Trei, și aceste trei fecie sunt unu
Domnedieu adevăratu.
Intr. Cum se numescu aceste trei fecie?
R. Tatalu, Fiulu, Spiritulu Sântu.
Intr. Care facia dintru aceste este mai mare?
R. Un'a că și alt'a.

Fig. 8 – *Abecedar* (Blaj, 1870), pagina 16

— 21 —

R. Cugetarea, cuventulu, și lucrarea,
care în sene sunt vrednice de lauda, și în-
a-ânte lui Domnedieu placute, precumu a
face cruce, a te rogă lui Domnedieu, a postî,
a dá milostenia pentru Domnedieu, și er'
a crede în Domnedieu, a speră (nadesdui), și
pre Domnedieu și pre deapropole alu iubi.
Intr. Cumu se face cruce?

R. Cruce se face asia: împreunămu cele
trei degete de în a-ânte a mânei derépte, și
stringundu cele mai de pre urma doue de-
gete catră palma: punemu mân'a antâiu în
frunte, apoi în pieptu, a treia în umerulu
celu deréptu, a patr'a în celu stingu dicându:
In numele Tatalui + și alu Fiului + și alu
Spiritului sântu + Aminu.

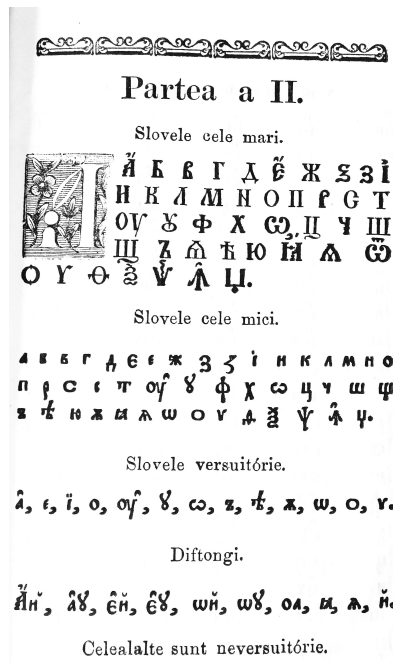
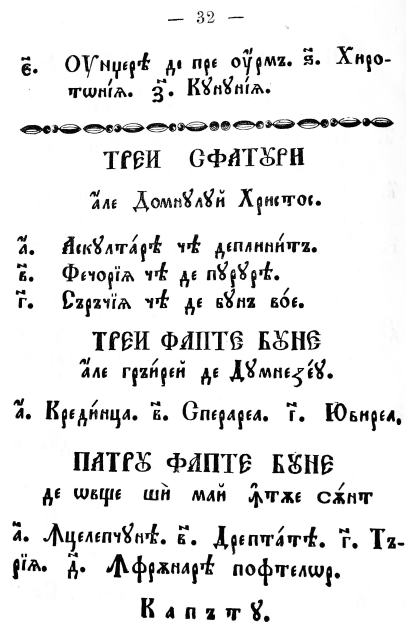
C E R U L U.

Déca cautâmu în susu, vedemu o
bolta veneta frumósa, care se numesc ceru.
Diu'a vedemu pre densulu sórele luminandu,
nóptea lun'a și nenumerate stele.

Sórele lumina și incaldiesce pamentulu.
Fara lumina nu aru poté ómenii și vitele
se traésca și se crésca. Inca nece plantele
nu potu fi fara lumina. Plantele cari cresc
la umbra s'au intru întunerecu sunt fara
potere și nece inflorescu nece potu face fructuri.

DETHLEN - FOHNSKOLAR
könyvtára.

Fig. 10 – *Abecedar* (Blaj, 1870), pagina 21

Fig. 11 – *Abecedar* (Blaj, 1870), pagina 23Fig. 12 – *Abecedar* (Blaj, 1870), pagina 32

Ediția / pagina, rând	1869	1870
p. 2, r. 3	A-ÂNTE	A-ANTE
r. 4	deschide-mi	deschidemi
3, r. 3	e, è, ê, f	e, è, é, ê, f
r. 12	y.	y,
6, r. 14	Ko.	Ko,
7, r. 22	min,	min.
8, r. 4	set	set.
9, r. 4	hè, hê; //	hè, //
r. 5	sè, sê; //	rè, rê; //
r. 7	èh, //	èh, êh; //
r. 8	èp, êp; //	êp, èr; //
r. 16	die, dio	die, di, dio
p. 10, r. 1	nio.	noi.
r. 3	tiu.	tiu,

r. 7	da-re, //	da-re, ce-re, mé-re , //
p. 11, r. 4	ser-ba-re, tra-ge-re , //	ser-ba-re, //
r. 7	frum-sé-tia	from-sé-tia
r. 13	ta-va -li-re	tà-và -li-re
r. 20	des-fa- //	des-fa- siu- //
p. 12, final	semn tipografic – vinietă	semn tipografic – linie
p. 13, început	frontispiciu diferit	frontispiciu diferit
r. 5	vi-sti- ié-riulu //	vi-sti- ié- //
r. 10	S. fora de //	S. fora de már- //
r. 13	Dispuna //	Dispu- //
r. 17	Spi- ritu //	Spi- ri- //
r. 19	vecii veci- //	vecii ve- //
p. 14, r. 3	sântiesca-se	sânti é sca-se
r. 7	iertâmu a de- //	iertâmu a //
r. 12	sî in vecii //	sî in vé- //
r. 15	Domnedieu	Domne-dieu
r. 16	ra-te	rate
r. 18	binecuventatu	bine-cuventatu
r. 21	Domnedieului	Domnedieu-lui
p. 15, r. 4	Domnedieu	Domne-dieu
r. 8	Domnedieu	Domne-dieu
r. 11	Domnedieu	Domne-dieu
r. 18-19	in-mormentatu	ingropatu
r. 22	impera tîa	impera tîi
r. 23	nu va avé capetu	nu va fî sfersîtu
p. 16, r. 4	catolica	catolic é sca
r. 4	apostolica	apostolic é sca
r. 5	pecateloru	pecate-loru
r. 6	mortiloru	morti-loru
r. 7-8	vécului	vécu-lui
	vinietă diferită	vinietă diferită
	frontispiciu diferit	frontispiciu diferit
r. 10	crestinésca	crestinésca
r. 17	fecie	fécie
p. 17, r. 3	domnedieésca	domnedieesca
p. 18, r. 8	scoboritu	pogoritu
r. 10→9	acolo? //	acolo? //
r. 14→13	Chris- //	Chri- //
r. 16→14	mormentulu //	mormen- //

r. 20→19	Luandu-si	Luandusi
r. 20→19-20	dein morti? //	dein //
r. 24	mamei	maicei
r. 30→31	Cato- //	Catolica? //
p. 19, r. 1	prin	prein
r. 10	dupa //	dupa ce //
r. 19	fiescecarui-a	fiescecaruia
r. 29	ce //	ce lu- //
p. 20, r. 3	sufletesci //	sufle- //
r. 7	de unde //	de //
r. 17	ómeni	omeni
r. 17	nu su	nu-su
r. 18	deapropel ui , //	deaprope- //
r. 22	port â mu	portamu
r. 25	vi et ia	vi et ia
r. 27	lucr é za	lucreza
p. 21, r. 5	er' //	er' a //
r. 10	în a- ânte	ina- ânte
	frontispiciu diferit	frontispiciu diferit
r. 27	potere, sî	potere sî
p. 22, r. 4	amiédia- di	amiédia- dî
r. 14	septemane	septemani
r. 14	suntu	sunt
r. 15	Februariu, //	Februariu, Mar- //
r. 15	Apriliu	Aprile
r. 16	Augustu //	Augustu, Sep- //
r. 17	Decembre, //	, s'au //
r. 18	s'au //	s'au Fauru //
r. 19	Maiu, //	Cere- //
r. 20	Bru- //	Bruma- //
r. 21	Andrea. //	Andrea. Lu- //
r. 22	dîle, al- //	altele de //
r. 23	e //	e în trei //
r. 24	anu //	dîle: //
	de 29 dîle:	
	Finalul textului de pe pagina 22 este identic, din cauza dispunerii diferite a cuvintelor, în textul ediției 1869 apare un rând în plus de text.	

Fig. 13 – Tabel cu diferențele sesizate între edițiile blăjene ale *Abecedarului* din anii 1869 și 1870

Abrevieri bibliografice:

BRM I – *Bibliografia românească modernă (1831-1918)*, vol. I (A-C), București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1984

Mârza, Rus 2004 – Eva Mârza, Anton Rus, *Bibliografia cărților blăjene de la începuturile tipografiei până la anul 1948*, Blaj, Editura Buna Vestire, 2004

Cuvinte-cheie: Abecedar românesc, Transilvania, Blaj, învățământ, carte românească modernă

Keywords: Romanian primer, Transylvania, Blaj, education, modern Romanian book